

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Ivo Pospíšila, soudce JUDr. Josefa Baxy a soudkyně JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobce: **R. G.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 11. 1. 2021, č. j. MV-1054-3/OAM-2021, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2021, č. j. 1 A 4/2021–35,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se zamítá**.
- II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2021, č. j. 1 A 4/2021 – 35, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a obsah kasační stížnosti

[1] Žalobce u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) brojil proti rozhodnutí žalovaného ve věci správního vyhoštění. Současně s podáním žaloby navrhl ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě.

[2] Městský soud návrh na ustanovení zástupce napadeným usnesením zamítl. Tvzení uvedená ve formuláři osobních a majetkových poměrů považoval za nevěrohodná a neúplná, neboť žalobce nijak blíže neobjasnil, a to ani na výzvu soudu, z jakých zdrojů a v jaké výši si měsíčně hradí náklady na život v Praze. Prohlášení jeho samotného dle soudu není dostačující, žalobce měl totiž předložit i prohlášení známých, u nichž bydlí, a právní titul prokazující, že zde známí skutečně žijí. Žalobce ani nedoložil potvrzení o svém postavení žadatele o mezinárodní ochranu. Městský soud sám toto tvrzení nemohl ověřit, neboť neměl k dispozici správní spis. Předložené lékařské zprávy neshledal městský soud jako relevantní, neboť žalobce navrhl ustanovení zástupce z důvodu své nemajetnosti. Nadto lékařské zprávy dokládají pouze

běžné chirurgické zákroky provedené laparoskopicky (tříselná kýla) či ambulantně (nezhoubný nádor pod okem), které žalobce neomezily pobytem v nemocnici na více než jeden den.

[3] Proti napadenému usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). V ní uvedl, že byly splněny podmínky pro ustanovení zástupce. Nemá žádné finanční prostředky a veškeré náklady za něj hradí osoby, které uvedl v potvrzení o majetkových poměrech, jež zaslal městskému soudu. Ve formuláři poukázal také na své zdravotní problémy. Není seznámen s českým právním řádem, nehovoří česky a není schopen si sám zajistit právní pomoc v řízení.

[4] Současně stěžovatel navrhl ustanovení zástupce, advokáta Mgr. Viktora Klímy, pro řízení o kasační stížnosti. Návrh zdůvodnil neznalostí českého právního řádu a svou nemajetností. K návrhu doložil mimo jiné dvě čestná prohlášení JUDr. F. H. o vlastnictví bytu a o úhradě nákladů. V nich pan H. potvrdil vlastnictví bytu na adrese H. X, P. 4, kde žije se svou rodinou a se stěžovatelem, a také skutečnost, že stěžovateli on a jeho manželka zdarma poskytují ubytování a hradí za něj další nezbytné životní potřeby. Uvedl, že tak činí, neboť stěžovatel je ve finanční tísní a nedávno podstoupil dvě operace. Pan H. dále prohlásil, že vše, co stěžovateli poskytuje, činí bezúplatně, a to vzhledem ke stěžovatelově nelehké životní situaci. Stěžovatel k návrhu rovněž doložil čestné prohlášení manželky pana H., paní L. D. L. M. C. D., obsahující obdobná tvrzení jako čestné prohlášení jejího manžela, a výpis z katastru nemovitostí, který osvědčuje vlastnické právo pana H. k dané nemovitosti.

II. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[5] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou. Poté přezkoumal napadený rozsudek městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů a ověřil přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Dospěl přitom k závěru, že kasační stížnost je **důvodná**.

[6] Nejprve kasační soud rozhodl o návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti. Dle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s. *navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové vydaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.* (zvýraznění doplněno NSS)

[7] Stěžovatel podal kasační stížnost proti usnesení, kterým městský soud nevyhověl jeho návrhu na ustanovení zástupce. Brojí tedy proti procesnímu rozhodnutí městského soudu, kterým se řízení nekončí; v případě jeho přezkumu v řízení o kasační stížnosti pak Nejvyšší správní soud nevyžaduje povinné zastoupení advokátem (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2016 Sb. NSS). Bylo proto třeba, aby kasační soud posoudil, zda existuje nezbytná potřeba ustanovit stěžovateli zástupce. Při tomto hodnocení přihlédl soud zejména k tomu, že z kasační stížnosti jsou zřejmé její důvody i konkrétní kasační námitky, byť laicky formulované, a po prostudování spisu městského soudu Nejvyšší správní soud shledal, že je možné těmto námitkám vyhovět. Meritorně je posuzována věc správního vyhoštění, v níž je městský soud vázán krátkými lhůtami k vydání rozhodnutí, a také samotná povaha věci vyžaduje, aby byl předmět sporu vyřešen co nejdříve. Pokud tedy kasační soud na první pohled dospěl k závěru, že kasačním námitkám, které stěžovatel stručně vyjádřil sám, je třeba vyhovět, ustanovení zástupce z řad advokátů by bylo v rozporu se zásadou procesní ekonomie řízení, řízení o kasační stížnosti by bezdůvodně protahovalo a oddálilo okamžik, kdy městský soud

věcně přezkoumá rozhodnutí žalovaného o správním vyhoštění. Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud neshledal, že by bylo ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv, a rozhodl proto o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce.

[8] Následně soud přistoupil k hodnocení důvodnosti kasační stížnosti. Z jejího obsahu je zřejmé, že stěžovatel nesouhlasí s právním názorem městského soudu, podle něhož stěžovatel nesplnil podmínky pro ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Městský soud měl dospět k nesprávnému závěru, neboť stěžovatel nemá žádné finanční prostředky a veškeré náklady za něj hradí osoby, jež označil v potvrzení o majetkových poměrech, které zaslal městskému soudu. Současně ve formuláři poukázal na své zdravotní problémy. Zástupce mu měl být ustanoven i z toho důvodu, že není seznámen s českým právním řádem, nehovoří česky a není schopen si sám zajistit právní pomoc v řízení.

[9] Podle již citovaného § 35 odst. 10 s. ř. s. je k vyhovění návrhu na ustanovení zástupce třeba splnění předpokladů k osvobození od soudních poplatků. Podle § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků.* Účastník může být tedy osvobozen od soudních poplatků při splnění těchto tří předpokladů – podá žádost o osvobození od soudních poplatků, podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný a doloží nedostatek prostředků.

[10] Rozhodování o osvobození od soudního poplatku je součástí řízení o věci samé a důkazní břemeno prokázání nedostatku prostředků k úhradě soudních poplatků nese účastník řízení. Rozhodování soudu nemůže být založeno na náročném a obsáhlém dokazování – je předpokladem pro další postup soudu, a proto musí být rychlé. Skutečnosti rozhodné pro osvobození účastník může uvést přímo v žádosti; neučiní-li tak, soud jej k tomu vyzve. Zpravidla se tak děje výzvou k vyplnění *Potvrzení o majetkových a výdělkových poměrech.* V něm se uvádí příjmy z pracovního či obdobného poměru, z prací konaných mimo pracovní poměr, z podnikání, z hmotného a sociálního zabezpečení, či z jiných zdrojů. Současně se předpokládá i uvedení osobního majetku větší ceny, výdělkových poměrů manžela žadatele a jiných okolností, které by mohly mít vliv na osvobození. Příjmy je pak nutno doložit potvrzením, u ostatních skutečností žadatel prohlašuje, že poskytl pravdivé údaje. Vyzývá-li soud k uvedení všech těchto skutečností, nemůže tak činit z jiných důvodů než, že jsou všechny pro jeho rozhodnutí podstatné. Soud také zpravidla z tohoto prohlášení vychází, neboť je natolik komplexní, že umožňuje vytvoření názoru o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Doplnění údajů k výzvě soudu není vyloučeno zejména tam, kde jsou zjevně neúplné, např. v situaci, kdy podle prohlášení nemá žadatel žádné prostředky ani majetek a není jasně, z čeho uhrazuje své životní potřeby. Obsáhlé dokazování je však v rámci této fáze řízení vyloučeno; ostatně pozdější zjištění nepravdivosti prohlášení je řešitelné odnětím osvobození. Při úvaze o splnění podmínek pro osvobození tedy soud vychází z žádosti a dokladů účastníka řízení, případně z dalších skutečností, jsou-li mu známy např. z jiného řízení (viz usnesení rozšířeného senátu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009-95, č. 2163/2011 Sb. NSS).

[11] Nejvyšší správní soud ze spisu městského soudu zjistil, že stěžovatel dne 21. 1. 2021 podal společně s žalobou návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě. Návrh odůvodnil svou nemajetností a neznalostí českého právního řádu i jazyka. Následně jej soud vyzval k vyplnění formuláře k prokázání majetkových poměrů. Na tuto výzvu stěžovatel reagoval dne 1. 2. 2021 zasláním formuláře, ve kterém však byla téměř všechna pole proškrtnuta, a průvodního dopisu, ve kterém soudu sdělil, že se nachází v náročné životní situaci, neboť je žadatelem o mezinárodní ochranu a během prvních šesti měsíců není oprávněn pracovat. Kromě samotné nemožnosti pracovat prochází náročným obdobím i z hlediska zdravotního, neboť musel podstoupit operaci oka. Bydlí u svých přátel, krajanů, kteří mu pomáhají

s vyřizováním nezbytných záležitostí, a je na ně finančně plně odkázán. Vyjádřil také ochotu doložit další doklady a zodpovědět další otázky.

[12] Dne 17. 2. 2021 vyzval městský soud stěžovatele k doplnění informací o jeho návrhu. Požádal jej o písemné sdělení, z jakých finančních prostředků a v jaké výši si hradí ubytování v Praze a náklady na živobytí (jídlo, oblečení, drogerii, jízdné, léky, telefon), a také o doložení těchto údajů ve lhůtě jednoho týdne od doručení písemnosti. Na tuto výzvu stěžovatel reagoval dne 25. 2. 2021, kdy městskému soudu zaslal písemné prohlášení. V něm uvedl, že bydlí společně se svými známými na adrese H. X, nemá s nimi žádný příbuzenský vztah a nedělá si nárok na jejich finanční prostředky k uhrazení zastupování advokátem. Veškeré náklady na úhradu ubytování, jídla, oblečení, drogerie, jízdného a léků za něj hradí paní L. D. L. M. C. D., u které bydlí. Opětovně doložil také vyplněný formulář o majetkových poměrech, ve kterém nad rámec dříve doloženého doplnil osoby, se kterými sdílí domácnost. Vedle paní D. uvedl i jejího manžela, pana F. H., a jejich tři děti. Dále uvedl, že není zaměstnán ze zdravotních důvodů (operace slepého střeva, operace nádoru u oka). Také sdělil, že je žadatelem o mezinárodní ochranu a že šestiměsíční lhůta, po kterou nemůže pracovat, uplyne až dne 17. 3. 2021. Limituje jej také jazyková bariéra. Doložil rovněž několik lékařských zpráv z Palas Athéna, Thomayerovy nemocnice a Fakultní nemocnice Bulovka, ze kterých vyplývá, že v prosinci 2020 podstoupil operaci tříselné kýly a v únoru 2021 operaci nádoru pod okem.

[13] Městský soud po zhodnocení těchto doložených podkladů dospěl k závěru, že stěžovatel nesplnil svou povinnost věrohodně tvrdit a doložit své osobní a majetkové poměry, a jeho návrhu na ustanovení zástupce proto napadeným usnesením nevyhověl. Dle městského soudu stěžovatel i přes výzvu soudu svá tvrzení vůbec nedoložil a některé skutečnosti ani netvrdil, a soud proto neměl k dispozici věrohodné podklady, aby mohl důvodnost návrhu na ustanovení zástupce posoudit. Tvrzení uvedená ve vyplněném formuláři považoval městský soud za nevěrohodná a neúplná, neboť stěžovatel nijak blíže neobjasnil, z jakých zdrojů a v jaké výši si měsíčně hradí náklady na život, zejména na jídlo, oblečení a dopravu v Praze. Městský soud uvedl, že stěžovatelovo prohlášení, že bydlí u svých známých a ti za něj hradí i životní náklady, není dostatečné. Bylo by vhodnější soudu předložit alespoň prohlášení těchto osob, a to jak k poskytování ubytování, případně podmínek, za nichž je stěžovatel ubytován, tak k hrazení ostatních nákladů a jejich konkrétní výši, a dále smlouvu o nájmu nebo jiný právní titul, který by prokazoval, že na dané adrese uvedení známí skutečně bydlí. Stěžovatel tedy dostatečně nedoložil tvrzení, že mu náklady hradí jiná osoba. Městský soud proto nemohl posoudit, zda konkrétní výše finančních prostředků poskytovaných stěžovateli jeho známými a výše nákladů stěžovateli umožňovala hradit právní zastoupení z vlastních prostředků.

[14] Nejvyšší správní soud neshledává takový postup městského soudu správným. Pokud soud považoval stěžovatelovo tvrzení a doložené doklady zasláné dne 1. 2. 2021 a 25. 2. 2021 za nedostatečné, měl svou výzvu více specifikovat a konkrétně jej vyzvat k doložení čestného prohlášení jeho známých, kteří jej ubytovávají a hradí za něj náklady, i k doložení právního titulu, ze kterého plynou jejich práva k nemovitosti. Ochotě stěžovatele takové dokumenty doložit svědčí jednak jeho samotné sdělení v dopise ze dne 1. 2. 2021, tak i jeho včasné reakce na obě výzvy soudu. O aktivním přístupu stěžovatele ostatně vypovídá také skutečnost, že poté, co obdržel napadené usnesení, městskému soudu bezprostředně zaslal společně s opakovaným návrhem na ustanovení zástupce i čestné prohlášení paní L. D. L. M. C. D., ve kterém uvedla i náklady, které za stěžovatele měsíčně platí, čestné prohlášení JUDr. F. H., manžela paní D., i výtisk z katastru nemovitostí prokazující, že daný byt je ve vlastnictví pana H.

[15] Ze skutečnosti, že břemeno tvrzení i důkazní břemeno, pokud jde o prokázání nedostatečnosti prostředků, nese žalobce, nevyplývá, že by městský soud neměl stěžovateli poskytnout určité vodítko, jakým způsobem svou nemajetnost doložit, a to zvláště za situace, kdy bylo zřejmé, že na výzvu pohotově reagoval a obecně osvětlil, z jakých zdrojů náklady

na bydlení a živobytí hradí, a obecně také uvedl, že po svých známých nemůže požadovat hrazení finančních prostředků na advokáta. Ostatně ve prospěch vstřícnějšího přístupu ke stěžovateli svědčí i jeho postavení žadatele o mezinárodní ochranu, který neovládá český jazyk a není seznámen s tuzemským právním prostředím.

[16] Městský soud správně v souladu s výše citovaným usnesením rozšířeného senátu sp. zn. 1 As 23/2009 nerozhodoval pouze na základě stručně vyplněného formuláře, nýbrž stěžovatele vyzval k doplnění údajů. Z prohlášení totiž vyplývalo, že stěžovatel nevlastní žádné prostředky ani majetek, avšak nebylo jasné, z čeho uhrazuje své životní potřeby. Stěžovatel již ve sdělení ze dne 1. 2. 2021 uvedl, že bydlí u svých známých a ti za něj vše hradí. Městský soud měl tedy stěžovatele ve výzvě ze dne 17. 2. 2021 konkrétněji poučít a poskytnout mu demonstrativní výčet dokumentů, kterými tato tvrzení může prokázat (například čestné prohlášení známých a právní titul prokazující jejich práva k nemovitosti, na jejichž absenci posléze odkázal v napadeném usnesení).

[17] Další skutečností, kterou dle městského soudu stěžovatel nedoložil, ač tak učinit měl, je jeho postavení žadatele o mezinárodní ochranu. Tato skutečnost přitom vyplývá ze samotného napadeného rozhodnutí žalovaného, které stěžovatel doložil k žalobě a které žalovaný vydal pouhých 11 dnů před podáním žaloby a návrhu na ustanovení zástupce.

[18] Nejvyšší správní soud se neztotožnil ani se závěrem městského soudu o tom, že doložené lékařské zprávy jsou pro posouzení návrhu na ustanovení zástupce irelevantní. Svou majetkovou situaci stěžovatel odůvodnil nemožností pracovat a dále právě zdravotními potížemi.

[19] Městský soud tedy dospěl k nesprávnému závěru, že stěžovatel nesplnil svou povinnost věrohodně tvrdit a doložit své osobní a majetkové poměry, a tedy neprokázal existenci podmínek pro ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě. Soud měl zejména zohlednit stěžovatelovu aktivitu v průběhu řízení, jeho specifické postavení žadatele o mezinárodní ochranu a konkrétněji jej vyzvat a poučít, kterými doklady lze v jeho specifické situaci, v níž je zcela odkázán na pomoc svých známých, prokázat nedostatečnost prostředků. Městský soud rovněž nezohlednil všechny skutečnosti doložené stěžovatelem (obsah napadeného rozhodnutí žalovaného) a některé nesprávně interpretoval (informace o stěžovatelovu zdravotním stavu a lékařské zprávy).

III. Závěr a náklady řízení

[20] Na základě výše uvedeného tak Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto ve smyslu § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. usnesení městského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

[21] V dalším řízení bude městský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.) a rozhodne také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. května 2021

JUDr. Ivo Pošpišil
předseda senátu

